

İnsanlarda hastalığa sebep olan patojenlere ilişkin bilgiler

Borreliosis nedir?

Borreliosis kenelerden geçen bir hastalıktır. Çok yönlü bir hastalık olan ve farklı biçimlerde ağır seyredebilen bu hastalık deriyi, sinir sistemini ve eklemleri etkiler. Kene ısırılmaları yüzünden sık sık eklem iltihaplanmalarının görüldüğü ABD'deki Lyme adlı bölgeye atıfla Lyme-Borreliosis veya Lyme Hastalığı olarak da adlandırılmaktadır. Borreliosis Almanya'nın her yerinde kenelerden bulaşabilen *Borrelia burgdorferi* adlı bakteri türünün yol açtığı bir hastalıktır. Yine kenelerden bulaşan, ancak sadece belli bölgelerde görülen ve bir virüs hastalığı olan erken yaz meningoensefalit (FSME) hastalığından ayrılmaktadır. Borreliosis'in bulaşma tehlikesi mart ve ekim ayları arasında özellikle büyüktür.

Borreliosis nasıl bulaşır?

Doğrudan havyan temasıyla

Kene ısırması yoluyla hastalık yapıcılar insana bulaşabilir. Almanya'da yirmi keneden yaklaşık üçü *Borrelia* bakterileri taşımaktadır. Ancak her ısırık bulaşmaya neden olmamaktadır. Almanya'da kene ısırığı sonucunda enfekte olanların oranı yüzde 1 ile 6 arasındadır. Kene vaktinde uzaklaştırılırsa enfeksiyon riski azalır ve kenenin on iki saatten fazla emmesi durumunda yükselir. Enfeksiyonların çoğu fark edilmez. Ancak enfekte olan her üç veya dört kişiden birinde şikayetler başgösterir.

Önemli:Hastalık insandan insana bulaşmaz.

Hastalarda ne gibi hastalık belirtileri görülür?

Şikayetler çok farklıdır ve çeşitli zamanlarda tek tek veya kombinasyonlar halinde ortaya çıkabilir. Borreliosis bu yüzden hemen kolayca fark edilebilen bir hastalık değildir.

Vakaların yüzde 90'ından fazlasında görülen tipik belirti kızamıklıktır (Erythema migrans). Kene ısırığından sonra kızamıklığın gelişmesi birkaç günden birkaç haftaya kadar uzar ve esas ısırık yerinde belirlemekle birlikte vücudun başka yerlerinde de çıkabilir. Bu, 4 cm'in üstünde halka şeklinde, büyük bir deri kızamıklığıdır, orta kısmı genellikle kenarlara göre soluktur ve gün geçtikçe yavaş yavaş dışa doğru yayılır. Kızamıklık yetişkinlerde en çok bacaklarda görülürken, çocuklarda baş ve boyunda ortaya çıkar. Bunun yanı sıra ateş, kas ve baş ağrısı gibi spesifik olmayan şikayetlere de rastlanır. Nadiren, yüz vakadan ikisinde kene ısırığından sonraki haftalarda ve aylarda deride boğumlu veya mor şişlikler başgösterebilir. Bu deri değişimlerine öncelikle kulakta veya meme uçlarında, daha nadir olarak da burun, el veya ayak parmakları gibi vücudun başka yerlerinde rastlanır. *Borrelia* bakterilerinin sinir sistemine saldırması yine nadir görülen bir durumdur. Yetişkinlerde öncelikle geceleri artan yakıcı sinir ağrısı başgösterir. Ayrıca sağırılık duygusuna, görme ve işitme bozukluklarına ve nadiren gövde, kol veya bacak felçlerine yol açan iltihaplı sinir tahrişleri de olasıdır. Kuvvetli baş ağrısı ve ani yüz felçlerinin eşlik ettiği beyin zarı iltihaplanması çocuklarda daha sık görülen bir durumdur.

Enfeksiyondan aylar veya yıllar sonra 100 kişiden beşinde Borreliosis'in geç sonucu olarak eklem iltihaplanmalarına rastlanır. Bunlar en çok dizlerde, dirseklerde ve ayak bileklerinde görülür ve tekrarlayarak parti parti başgösterir. Münferit vakalarda (100 kişiden birinde veya daha azında) Borreliosis'in başka geç sonuçları da ortaya çıkabilir. Derinin kronik iltihaplanması durumunda (Acrodermatitis chronica atrophicans) deri kol ve bacakların iç kısımlarında, burunda, el ve ayak parmaklarında değişime uğrayarak incelik ve mavimsi bir renk alır. Kalp iltihaplanması veya kalp ritim bozuklukları ve beyinle omuriliğin iltihaplanması anlamına gelen nöroborreliosis de geç ortaya çıkan sonuçlardır.

Hastalığın kuluçka süresi ne kadardır ve bulaşıcılık ne kadar sürer?

Pek çok enfeksiyon herhangi bir belirti göstermeden seyreder. Enfeksiyonun tipik erken belirtisi kene ısırığından birkaç gün veya hafta içinde ortaya çıkan kızamıklıktır. Buna karşılık geç sonuçlar kene ısırığından aylar, hatta yıllar sonra başgösterebilir.

Hastalar hastalığı bulaştırmamaktadır.

En fazla risk altında bulunan kişiler kimlerdir?

Keneler ot saplarında, bodur ağaç dallarında ve çalılıklarda barınırlar. Buralardan ayrıldıktan sonra deri üstünde gezinerek vücudun diğer bölümlerine girerler. Keneler insanlara vahşi ve açık havada yaşayan evcil hayvanlardan da geçebilir. Bu nedenle doğada, örneğin otların arasında veya bodur ağaçların yakınında konaklayan veya hayvanlarla yakın temas içinde olan kişiler özellikle risk altındadır.

İnsanlarda hastalığa sebep olan patojenlere ilişkin bilgiler

Hastalık durumunda nelere dikkat etmeliyim?

- ▶ Borreliosis'in erken döneminde yapılan antibiyotik tedavisi en başarılı yöntemdir ve gerek geç ortaya çıkan sonuçları gerekse hastalığın kronik seyri için önleyebilir.
- ▶ Hastalık belirtisi göstermeyen kene ısırığından sonraki önleyici antibiyotik kullanımı tavsiye edilmez.
- ▶ Yukarıda anılan kızamıklık başgösteriyorsa, kene ısırığını hatırlamıyor olsanız bile derhal doktorunuza başvurun. Bir kene ısırığından sonra ateş, kas ve baş ağrısı gibi şikayetleriniz olursa yine aynı şekilde doktorunuza yönelin.
- ▶ Karakteristik kızamıklığın ortaya çıkması halinde doktor tarafından yapılan bedensel bir muayene sonucunda Borreliosis teşhis edilebilir. Borreliosis'e işaret eden başka şikayetler varsa kan tahlili yapılabilir.
- ▶ Atlatılmış Borreliosis yeni bir enfeksiyon karşısında koruyucu değildir.

Kendimi nasıl koruyabilirim?

Avrupa'da bugüne kadar Borreliosis'e karşı koruyucu bir aşı geliştirilmemiştir. Bu nedenle mümkün mertebe kene ısırıklarından kaçınmalısınız. Kenelerden geçen virüs enfeksiyonu FSME'ye (erken yaz meningoensefalit) karşı yapılan aşı Borreliosis karşısında koruyucu değildir.

Kene ısırıklarından kaçınmak

- ▶ Ormanda veya çayırlarda bulunuyorsanız kapalı ayakkabı, uzun kollu gömlek ve pantolon giyin. Çoraplarınızı pantolonunuzun üstüne çekin.
- ▶ En iyisi açık renk giysileri tercih etmeniz olur, böylece çok küçük, koyu renk keneleri kolayca fark edebilirsiniz.
- ▶ Ormanlarda veya çayırlarda konaklamadan önce derinize kene kovucu maddeler uygulayın. Dikkat: Bu maddelerin etkisi zamanla sınırlıdır ve tam bir koruyuculuk sağlamazlar.
- ▶ Yürüyüşlerde mümkün mertebe güvenli yolları kullanın ve bodur ağaçlarla, yüksek otlarla ve yere yakın bitkilerle doğrudan deri teması kurmaktan kaçının.
- ▶ Doğada konakladıktan sonra, aldığınız önlemlere rağmen yine de vücudunuzda kene olup olmadığına iyice bakın. Kan emiciler derinin yumuşak ve sıcak bölgelerini sever. Bu nedenle özellikle diz arkalarına, kasıklara, koltuk altlarına, kulak arkalarına, baş bölgesine ve saç diplerine bakın.

Keneleri hızla uzaklaştırmak

Bir kene vaktinde uzaklaştırıldığı takdirde enfeksiyon riski çok düşüktür.

- ▶ Keneyi mümkün mertebe baş bölgesine yakın yerinden tutarak onu dikkatlice ve bir hamlede çekip çıkarın. Bunun için bir cımbız veya kene uzaklaştırmakta kullanılan özel bir gereç kullanmanız en iyi yöntemdir.
- ▶ Keneyi uzaklaştırmak için kesinlikle yağ, krem gibi maddeler kullanmayın veya keneyi ezerek uzaklaştırmaya kalkışmayın, çünkü böylelikle daha fazla hastalık yapıcının serbest kalma ihtimalini yükseltmiş olursunuz.
- ▶ Uzaklaştırmadan sonra ısıyık yerindeki küçük yarayı özenle dezenfekte edin.
- ▶ Uzaklaştırma işleminde keneden artıkların kalması olasıdır. Bu yüzden deri bölgesi hafifçe iltihaplanabilir. Ancak bu durum Borreliosis riskini arttırmaz.

Nerelerden bilgi edinebilirim?

Daha fazla danışma ve bilgi için yerel sağlık birimi hizmetinizdedir.

Daha fazla (uzmanlık) bilgisi için Robert Koch-Institut'un internet sayfalarından yararlanabilirsiniz (www.rki.de/borreliose).

Enfeksiyondan korunmak için daha fazla bilgiye buradan ulaşabilirsiniz: Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung (www.infektionsschutz.de, www.kindergesundheit-info.de/zeckenschutz).

STEMPEL

Yayıncı:

Federal Sağlık Eğitimi Merkezi, Köln.
Tüm hakları saklıdır.

Bundesverband der Ärztinnen und Ärzte des Öffentlichen Gesundheitsdienstes e.V. (Kamu Sağlık Hizmetleri Federal Doktorlar Birliği e.V.) ile işbirliği içinde ve Robert Koch Enstitüsü'nün danışmanlığı ile hazırlanmıştır.

Bu Kamu broşürü www.infektionsschutz.de adresindeki ana sayfadan ücretsiz olarak indirilebilir.

